

GAGASAN MALAYSIA DAN PENGLIBATAN BRITISH : SATU TINJAUAN

MOHAMAD RODZI ABD RAZAK

PENGENALAN

Pada 27hb Mei 1961, Tunku Abdul Rahman Putra yang ketika itu menjadi Perdana Menteri Persekutuan Tanah Melayu telah membuat satu pengumuman yang dianggap sangat *mengejutkan*¹ dalam satu Persidangan akhbar yang dihadiri oleh ahli-ahli Persatuan Wartawan Asing di Asia Tenggara. Pengumuman yang dibuat di Hotel Adelphi Singapura itu antara lain berbunyi :

“Malaya today as a nation realises that she cannot stand alone and in isolation. Outside of international politics the national one must be broad based. Sooner or later she should have an understanding with Britain and the peoples of Singapore, North Borneo, Brunei and Sarawak. It is premature for me to say how this closer understanding can be brought about, but it is inevitable that we should look ahead to this objective and think of a plan whereby these territories can be brought closer together in a political and economic cooperation”²

Sebelum Tunku Abdul Rahman membuat pengumuman rasmi berhubung dengan Gagasan Malaysia itu, beliau dan pemimpin Tanah Melayu yang lain begitu tegas menolak percantuman bersama Singapura. Alasan utama yang diberikan terhadap penolakan tersebut disebabkan oleh keadaan politik Singapura itu sendiri. Perkara terpenting yang dilihat ialah, majoriti penduduk Singapura (sekitar 85%) adalah berketurunan Cina dan dianggap masih memiliki kesetiaan yang tinggi kepada Tanah Besar China.³ Di samping itu, politik Singapura juga dianggap berhaluan kiri yakni condong kepada penguasaan komunis. Oleh itu, beliau merasa bimbang, penguasaan kaum Cina akan membahayakan keselamatan Tanah Melayu jika kedua-dua negeri itu bergabung. Keresahan yang dialami oleh Tunku Abdul Rahman dapat diselami melalui pandangan beliau yang berikut :

“ I felt then that the conditions prevailing in Singapore, the trend of thought and the sentiments of the people of Singapore were entirely different from us in the Federation. The predominantly Chinese population in Singapore almost make the island a Little China, and therefore the inclination of certain sections of the Singapore people is to follow closely the trend of political thinking in China.”⁴

REAKSI TERHADAP PENGUMUMAN TUNKU

Pengumuman yang dibuat oleh Tunku itu mendapat pelbagai reaksi khususnya di Tanah Melayu dan di wilayah-wilayah yang dicadangkan dalam gagasan tersebut. Di Tanah Melayu umpamanya, Parti Islam Se-Tanah Melayu (PAS) merupakan penentang terkuat Gagasan Malaysia ekoran kekuatan semasa yang dimiliki oleh parti itu apabila mereka memenangi 13 kerusi parlimen dalam pilihanraya 1959. Pemimpin PAS seperti Dr. Burhanuddin Al-Helmy menganggap gagasan tersebut sebagai pemesongan dari dasar dan struktur politik Melayu yang diperjuangkannya. Bagi Dr. Burhanuddin, percantuman sebuah negara besar perlu merangkumi wilayah yang lebih luas iaitu rantau yang dinamakan Melayu Raya atau Indonesia Raya.⁵ Beliau bukan sahaja menolak cadangan asal Tunku Abdul Rahman malah menuntut Indonesia, Filipina dan kepulauan Melayu lain disertakan dalam gagasan tersebut.⁶

Di samping itu PAS juga menentang Gagasan Malaysia kerana kemasukan Singapura akan mengancam kedudukan orang Melayu ekoran peningkatan jumlah penduduk Cina malah mereka juga mempunyai kekuatan dari segi ekonomi dan pendidikan.⁷ PAS turut menentang Gagasan Malaysia disebabkan kebimbangan parti itu terhadap kedudukan orang Melayu yang dianggap akan terancam selepas Malaysia dibentuk.

Selain dari PAS, penentangan terhadap Gagasan Malaysia di Tanah Melayu turut disertai oleh parti-parti politik lain. Antaranya termasuklah Parti Buruh Tanah Melayu dan Parti Rakyat. Namun demikian, penentangan parti-parti agak berbeza dengan PAS kerana mereka secara dasarnya menerima prinsip Malaysia dan hanya menentang aspek-aspek tertentu Gagasan Malaysia seperti cara ia diperkenalkan dan beberapa terma tertentu di dalamnya. Parti Buruh misalnya menyokong prinsip Malaysia sebaliknya menolak beberapa ketetapan tertentu yang dibuat khususnya perkara-perkara yang melibatkan kedudukan Singapura dan kebimbangan terhadap aspek-aspek yang berkaitan dengan perluasan pengaruh komunis.⁸

Faktor anti-kolonial juga menjadi sebab penentangan Parti Buruh

terhadap Gagasan Malaysia. Mereka menganggap penubuhan Malaysia hanya akan mengekalkan kepentingan British khususnya dalam aspek ekonomi di rantau ini. Dalam hal ini, seorang pemimpin parti itu V. David pula menganggap pembentukan Malaysia adalah usaha British menghalang wilayah Borneo dari bergabung dengan Indonesia dan yang lebih penting British tidak mahu negara ini mempunyai sebarang pertalian dengan Indonesia. Beliau selanjutnya menjelaskan :

“... if these countries align themselves with Indonesia, the economic interest of the British Government will be greatly affected”.⁹

Parti Rakyat yang dipimpin oleh Ahmad Boestamam pula menganggap Gagasan Malaysia tidak memenuhi konsep Melayu Raya.¹⁰ Baginya, parti itu hanya akan menyokong Malaysia jika ia merupakan langkah awal ke arah pembentukan Malaysia Raya yang tidak didalangi oleh kepentingan British.¹¹

Di Singapura pula, tentangan terkuat terhadap Gagasan Malaysia datangnya dari parti-parti yang dianggap berhaluan kiri seperti Barisan Nasionalis, Parti Pekerja dan Parti Rakyat Bersatu. Alasan utama penentangan mereka ialah rakyat Singapura akan menjadi warganegara kelas dua dalam Malaysia malah Malaysia juga dianggap sebagai neo-kolonialisme bagi Tanah Melayu membentuk empayarnya sendiri.¹²

Sementara itu, di Sarawak, Parti Rakyat Sarawak Bersatu (SUPP) menjadi parti tunggal yang menentang Gagasan Malaysia. Mereka menganggap Malaysia hanya sebagai pemindahan kuasa British kepada negeri lain selain enggan menerima beberapa terma Gagasan Malaysia seperti kedudukan Islam sebagai agama rasmi dan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi. Di Sabah pula, UNKO dan Pasok Momogun telah menentang Malaysia pada peringkat awal ia diisytiharkan. Namun, mereka akhirnya menerima Malaysia ekoran kebimbangan terhadap perluasan kuasa Indonesia seperti yang berlaku di Irian Barat.¹³

Merujuk kepada Brunei pula, terdapat dua reaksi yang boleh dibincangkan. Pertama, reaksi di pihak Sultan Brunei iaitu Sultan Omar Ali Saifuddin dan kedua reaksi Parti Rakyat Brunei pimpinan A.M Azahari. Pada peringkat awal, Sultan Omar Ali Saifuddin sangat berminat dengan Gagasan Malaysia kerana ia dianggap mempunyai persamaan dengan konsep Melayu Raya.¹⁴ Selain itu, beliau juga beranggapan bahawa Malaysia adalah jambatan bagi merapatkan perhubungan agama, adat resam dan kebudayaan antara negeri di samping sebagai langkah untuk meningkatkan kekuatan pertahanan negeri-negeri berkenaan.¹⁵

Ketika Suruhanjaya Cobbold dibentuk untuk meninjau pendapat penduduk Sabah dan Sarawak, Sultan Brunei turut membentuk jawatankuasa suruhanjayanya sendiri bagi tujuan mendapatkan pandangan rakyat Brunei. Jawatankuasa yang diketuai oleh Dato' Misal Maun ini telah menjelajah Brunei tetapi mendapat sambutan yang dingin. Namun begitu hasil penyiasatan itu diumumkan sebagai berjaya dengan menyebut rakyat Brunei menyokong Malaysia.¹⁶ Kenyataan tersebut bagaimanapun menimbulkan pertikaian kerana maklumat terperinci dari pungutan suara itu tidak diisytiharkan. Sungguhpun hakikatnya rakyat Brunei menolak Gagasan Malaysia tetapi Sultan Omar Ali Saifuddien meneruskan rundingan dengan Tanah Melayu khususnya bagi mendapatkan maklumat lanjut berhubung syarat kemasukan negeri itu dalam Malaysia. Pada 8 Februari 1963 misalnya, satu rundingan peringkat menteri diadakan antara Brunei dan Tanah Melayu. Rundingan ini bertujuan mencari jaminan dalam aspek politik, sosial dan ekonomi bagi Brunei jika menyertai Malaysia.¹⁷

Berbeza dengan Sultan Omar Ali Saifuddien yang berminat untuk menyertai Malaysia, A.M Azahari secara total menolak Gagasan Malaysia cadangan Tunku Abdul Rahman. Dia menganggap cadangan Tunku itu memerlukan kajian teliti dan mendalam yang boleh mendatangkan manfaat kepada wilayah-wilayah Borneo.¹⁸ Faktor utama yang menyebabkan beliau dan Parti Rakyat Brunei mengambil pendekatan sedemikian didorong oleh keinginan menyatukan semula Sarawak dan Sabah di bawah kuasa Kesultanan Brunei di samping membentuk wilayah yang lebih luas bersama Indonesia dan Filipina sebagai Melayu Raya.¹⁹ Menurut Sabihah Osman (et. al) pula, A.M Azahari ingin menubuhkan Negara Kesatuan Kalimantan Utara (NKKU) dan beliau mempunyai cita-cita untuk menjadi Presiden bagi rantau berkenaan.²⁰ Justeru itu, Gagasan Malaysia dilihat sebagai penghalang bagi beliau merealisasikan matlamat tersebut. Dalam konteks ini, isu Gagasan Malaysia telah digunakan oleh Parti Rakyat Brunei sebagai loncatan untuk meraih sokongan moral dan kewangan bagi membentuk NKKU jika ia memenangi pilihanraya umum Brunei yang akan diadakan pada bulan Ogos 1962.

Selain faktor tersebut, A.M Azahari juga turut menentang Gagasan Malaysia kerana menganggap ia tidak mampu menghalang perluasan pengaruh komunis di rantau ini. Menurutnya, jumlah penduduk keturunan bumiputera melebihi penduduk bangsa asing khususnya orang-orang Cina hanya sekitar 350,000 orang sahaja. Ini bermakna, jumlah tersebut mampu diatasi oleh bangsa asing dalam tempoh beberapa tahun selepas itu.²¹ A.M Azahari dalam usahanya menentang Gagasan Malaysia telah menjalin hubungan dengan parti-parti yang turut menentang Gagasan Malaysia di

Tanah Melayu, Sabah, Sarawak dan Singapura. Parti Rakyat Brunei juga turut bersama-sama parti yang menentang Gagasan Malaysia menghantar bantahan kepada Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) dengan mendakwa laporan Suruhanjaya Cobbold tidak benar. Mereka juga menuntut agar diadakan pungutan suara dalam menentukan pendirian rakyat Borneo terhadap Gagasan Malaysia.²²

Penentangan-penentangan yang dikemukakan itu bagaimanapun tidak menghalang kepada penubuhan Malaysia yang disempurnakan pada 16 September 1963. Justeru, artikel ini akan cuba menilai kejayaan tersebut dengan melihat kepada peranan dan penglibatan British bagi menjayakan penubuhan Malaysia. Tumpuan akan dihalakan kepada penglibatan British dalam mencetuskan idea penubuhan Malaysia dan seterusnya merealisasikan idea tersebut. Dengan penglibatan British juga, pendirian Tunku terhadap Singapura turut berubah malah proses menubuhkan Malaysia berjalan lancar dan tersusun.

GAGASAN MALAYSIA DAN PENGLIBATAN BRITISH

Pengumuman Tunku Abd Rahman itu bukanlah suatu kejutan kepada pihak British kerana beliau sendiri pernah membayangkan keinginan untuk menyatukan Tanah Melayu dengan tanah jajahan British di Borneo sebagai sebuah persekutuan yang lebih besar atau dikenali sebagai *super federation*.²³ Lanjutan daripada hasrat yang dikemukakan dalam satu ucapan radio di BBC London pada tahun 1956 itu, maka satu fasal khas telah dimasukkan ke dalam Perlembagaan Tanah Melayu 1957 berhubung kemasukan negeri-negeri baru. Keinginan Tunku Abdul Rahman itu dilaksanakan secara intensif selepas kemerdekaan Tanah Melayu dan ia dimaklumkan secara rasmi kepada bekas Pesuruhjaya Tinggi British di Asia Tenggara, Malcom MacDonald pada akhir tahun 1958.²⁴

Hasil perbincangan antara Tunku Abdul Rahman dan MacDonald itu mendapati British sememangnya mempunyai keinginan untuk membentuk persekutuan yang lebih besar antara negeri-negeri di Borneo dan Tanah Melayu. Namun begitu, mereka mahu Sabah, Sarawak dan Brunei merapatkan hubungan sesama mereka terlebih dahulu sebelum membentuk kerjasama dengan Tanah Melayu. Singapura pula telah memperolehi taraf pemerintahan sendiri pada tahun 1955. Perlembagaan negeri itu akan dikaji semula pada tahun 1963 dan negeri itu berkemungkinan akan mencapai kemerdekaan sepenuhnya dari British. British pula sememangnya berhasrat mencantumkan negeri itu dengan Tanah Melayu selepas mereka mencapai kemerdekaan kerana beranggapan *Singapore could not be viable independent state on its own*

dan ia mendapat sokongan dari parti-parti politik Singapura seperti PAP yang pernah menyatakan *merger between Singapore and the Federation is our immediate task to be accomplished*.²⁵

Justeru itu, British berusaha merapatkan hubungan Tanah Melayu dan Singapura yang bagaimanapun ditolak oleh Tunku Abdul Rahman atas alasan ketidakseimbangan kaum. Tunku sebaliknya bersedia menerima Singapura jika kerajaan British membenarkan wilayah Borneo menyertai *super federation* itu.²⁶ Ekoran dari itu, satu mesyuarat telah diadakan pada 29 Mac 1960 di Pejabat Tanah Jajahan bagi membincangkan masa depan wilayah Borneo. Mesyuarat itu kemudiannya menyimpulkan:

“There was general agreement that the territories might move towards a Closer Association in varying stages. It was felt, however, that it would be undesirable to move too quickly in encouragement of a wider Federation and for the present the best course was to encourage the Closer Association of North Borneo and Sarawak and at the same time neither encourage nor discourage a closer alignment between Brunei and the Federation of Malaya.”²⁷

Permasalahan wilayah Borneo kemudiannya telah dibincangkan oleh Gabenor Sabah, William Goode semasa beliau melawat Pejabat Tanah Jajahan. Daripada perbincangan tersebut timbul keinginan yang lebih mendalam untuk mencantumkan Tanah Melayu, Sabah, Sarawak dan Brunei malah Singapura juga dicadangkan sebagai sebahagian dari gabungan tersebut. Tunku Abdul Rahman pula telah menemui Menteri Negara British, Lord Perth bagi membincangkan kedudukan negeri-negeri Borneo.

Tunku telah menjelaskan kemungkinan wilayah-wilayah berkenaan akan dikuasai oleh Indonesia jika dimerdekakan oleh British dan beliau menyatakan kesediaannya untuk berdepan dengan sebarang permasalahan dalam usaha mewujudkan percantuman tersebut.²⁸ Berhubung kedudukan Brunei pula, Lord Perth menjelaskan bahawa adalah menjadi hak rakyat negeri berkenaan untuk membuat keputusan berhubung isu percantuman.²⁹ Ringkasnya, berdasarkan rundingan awal itu, didapati British tidak menunjukkan keinginan mendalam terhadap idea *super federation* yang dikemukakan oleh Tunku. British sebaliknya lebih cenderung dan cuba mempengaruhi Tunku agar merapatkan hubungan dengan Singapura.

Selanjutnya, perbincangan mengenai Malaysia telah dibincangkan oleh pegawai-pegawai British dalam satu persidangan di

Kuching pada 20 Oktober 1960. Perbincangan secara tidak rasmi itu kemudiannya melahirkan satu *Grand Design* yang disifatkan sebagai rancangan jangka panjang bagi masa depan politik rantau ini.³⁰ Namun begitu, British pada masa yang sama lebih menekankan aspek merapatkan hubungan antara negeri Borneo terlebih dahulu seperti yang dikehendaki oleh mereka sebelum ini. Mesyuarat tersebut juga membuat keputusan supaya sebarang rancangan politik dan ekonomi yang boleh menjejaskan *Grand Design* hendaklah dihalang dan ia telah diterima oleh Pejabat Tanah Jajahan.³¹

Sementara itu usaha British untuk mempengaruhi Tunku Abdul Rahman agar menerima Singapura masih belum berjaya. Sehingga April 1961, Tunku Abdul Rahman masih mempertahankan prinsipnya berhubung masalah ketidakseimbangan kaum. Pada 18 April 1961 umpamanya, beliau telah menjelaskan kepada Tory sebab utama beliau menolak Singapura. Tunku menjelaskan:

“the silk of the chinese in Singapore were incapable of adopting a truly Malayan viewpoint and therefore of being assimilated safety into the federation”

Pendirian Tunku itu bagaimanapun menampakkan perubahan menjelang akhir April 1961 selepas beliau menemui Lee Kuan Yew di Kuala Lumpur pada 23 April 1961. Perubahan pendirian itu dikaitkan dengan kebimbangan Tunku Abdul Rahman terhadap ancaman keselamatan terhadap Tanah Melayu seandainya Singapura mencapai kemerdekaan memandangkan kedudukan negara itu yang sedang diancam oleh golongan berhaluan kiri. Tunku mencadangkan sedemikian kerana ia bukan sahaja akan dapat menamatkan penjajahan British di Borneo tetapi sebagai langkah mengelakkan negeri itu dari tuntutan negara lain seperti Filipina dan Indonesia.³²

Selepas Tunku membuat pengisytiharan tersebut, pelbagai reaksi telah dikemukakan. Di pihak British, Setiausaha British bagi komanwel, Duncan Sandy adalah pegawai pertama yang memberikan pandangan. Menurut beliau, British akan mengambil pendekatan yang berhati-hati berhubung kedudukan rakyat wilayah Borneo dan cadangan Tunku itu memerlukan pemikiran dan pandangan yang lebih mendalam.³³ Pada 26 Jun 1961, Tunku Abdul Rahman telah menghantar satu memorandum kepada Perdana Menteri British berhubung Gagasan Malaysia khususnya yang melibatkan hubungan Brunei dan Tanah Melayu. Dalam memorandum itu, Tunku meminta kerajaan Britain agar mempertimbangkan cadangan Gagasan Malaysia dan mendesak agar Tanah Melayu di cantumkan dengan Borneo terlebih dahulu sebelum

beliau dapat menerima Singapura.³⁴ Tunku antara lain mengumumkan kebimbangan terhadap perluasan kuasa pengaruh komunis di Asia dan Asia Tenggara dengan mengambil contoh terhadap kejayaan gerakan komunis di Laos.³⁵

Kerajaan Britain dalam jawapan balas mereka telah mengingatkan Tunku agar tidak terburu-buru dengan Gagasan Malaysia kerana mereka perlu membuat penelitian mendalam berhubung isu pertahanan dan kedudukan wilayah Borneo.³⁶ British beranggapan demikian kerana mereka enggan dituduh terlibat menjayakan Gagasan Malaysia sebagai satu usaha mengekalkan kedudukan pertahanan di rantau ini dan keduanya, bimbang dianggap menentukan masa depan rakyat Borneo tanpa berasaskan pandangan rakyat negara itu.³⁷ Tunku Abdul Rahman yang tidak berpuas hati dengan pandangan Harold MacMillan itu kemudiannya telah mengingatkan kerajaan British bahawa beliau tidak memaafkan negara itu jika pada satu masa kelak Singapura akan dikuasai oleh orang Cina yang berkemungkinan akan menguasai dua wilayah sekaligus.³⁸ Beliau juga menghantar surat kepada Harold MacMillan bertarikh 11 Ogos 1961 yang menuntut agar diadakan rundingan di London bagi membincangkan persoalan *Grand Design*.³⁹

Pada 26 Jun 1961 juga, satu mesyuarat pegawai-pegawai British yang dipengerusikan oleh Lord Selkirk telah diadakan di Singapura bagi membincangkan isu *Grand Design*.⁴⁰ Perbincangan dalam mesyuarat itu tertumpu kepada beberapa perkara penting. Pertamanya ialah berhubung masalah penduduk wilayah Borneo yang dianggap berpuashati dengan pentadbiran British. British tidak mahu memaksa penduduk di wilayah berkenaan menerima Gagasan Malaysia kerana bimbang penentangan yang berlaku pada tahun 1946 (Malayan Union) akan berulang. Dalam kes Brunei pula, Sultan Brunei walaupun berminat untuk menjalin hubungan rapat dengan Tanah Melayu tetapi beliau masih menghadapi kesukaran untuk memperolehi sokongan rakyat yang bersependapat dengannya.⁴¹

Perkara kedua yang dibincangkan ialah mengenai kedudukan pertahanan British yang dianggap akan menjadi lemah dan mereka juga akan kehilangan kebebasan untuk menyusun strategi tentera dari Singapura.⁴² Di samping itu, penubuhan Malaysia juga boleh menjejaskan kedudukan mereka di dalam SEATO serta hubungan dengan Australia dan New Zealand. Kebimbangan itu timbul kerana jika Malaysia dibentuk, Tanah Melayu akan mengambil alih tanggungjawab pertahanan, dasar luar dan keselamatan dari British.⁴³ Mesyuarat tersebut berpendapat, keadaan tersebut mempunyai risiko yang tinggi kerana ia akan memberi peluang kepada komunis untuk mengancam rantau ini dan mereka

mempunyai peluang yang besar untuk mencapai kejayaan.

Mesyuarat tersebut juga merumuskan bahawa, pembentukan Malaysia membolehkannya menjadi anggota Komanwel yang merdeka. Justeru itu, British tidak akan bertanggungjawab secara langsung terhadap pertahanan Malaysia. Walaubagaimanapun, mereka turut merumuskan keperluan British untuk mengekalkan kedudukan pertahanan adalah penting bagi membolehkan mereka memainkan peranan membendung pengaruh komunis.⁴⁴ Selain itu, British juga boleh mengawasi kestabilan rantau Asia Tenggara terutamanya dalam aspek-aspek yang berkaitan dengan ancaman Indonesia. Agenda ketiga yang dibincangkan meliputi tanggungjawab British untuk meneruskan peranan dalam aspek ketenteraan bagi menghadapi ancaman Indonesia terhadap Gagasan Malaysia. Di samping itu mesyuarat tersebut juga membincangkan kesan ke atas Hong Kong akibat pembentukan Malaysia kerana British dijangka akan menghadapi kesukaran untuk mengekalkan kestabilan di wilayah itu.⁴⁵

Untuk mengatasi masalah-masalah yang dibangkitkan itu, mesyuarat tersebut telah mengusulkan jalan penyelesaian yang boleh dipertimbangkan oleh kerajaan British. Dalam kes Singapura, mereka mencadangkan supaya British menggantikan tanggungjawab keselamatan dalam negeri di Singapura manakala Tanah Melayu akan mengambil alih hubungan luar negeri sebelum dikuasai oleh golongan berhaluan kiri. Dalam menangani masalah Borneo pula, mesyuarat tersebut menjelaskan bahawa British telah terlibat antara 70 hingga 120 tahun di wilayah itu dan menganggap mereka berjasa dalam menghapuskan perlanungan, perhambaan dan pemburuan kepala bagi mewujudkan kestabilan di negeri itu. Melalui percantuman di dalam Malaysia, British akan dapat mengelakkan diri dari tekanan Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) dan pejuang anti-kolonial di samping mengekalkan pengaruh jangka panjang mereka di wilayah itu.⁴⁶ Dalam aspek ekonomi pula, pembangunan di Borneo akan dapat disalurkan melalui Tanah Melayu.

Pada akhir perbincangan, mesyuarat tersebut merumuskan untuk meluluskan dasar *Grand Design* berasaskan faktor-faktor berikut :⁴⁷

- i. Ia akan dapat membendung pengaruh komunis dan ancaman-ancaman lain yang berselindung di sebalik tema anti-kolonialisme.
- ii. Pembentukan Malaysia merupakan satu-satunya jalan untuk menjamin kebebasan dan kemerdekaan masa depan negara itu.

- iii. Melalui pelaksanaan *Grand Design* kedudukan British akan terjamin manakala pengaruh mereka pada masa depan akan bertambah kuat melalui hubungan dan perjanjian dengan kerajaan yang bakal dibentuk itu.

Hasil daripada perbincangan dalam mesyuarat tersebut, sebuah memorandum yang membincangkan isu percantuman Tanah Melayu, Singapura dan Borneo telah dihasilkan. Lord Selkirk kemudiannya merumuskan bahawa:

“if Grand Design resulted in a strong stable, political unit this would be a good thing for us. All were agreed that defence considerations should not hold up progress on Grand Design”⁴⁸

Memorandum tersebut kemudiannya telah dihantar oleh Lord Selkirk kepada Menteri Luar British, Ian MacLeod bagi membolehkan kerajaan British memutuskan dasar mereka terhadap *Grand Design*.

Pada 6 September 1961, Tunku Abdul Rahman telah mendesak kerajaan British supaya membentuk sebuah jawatankuasa bagi membincangkan Gagasan Malaysia dengan lebih lanjut.⁴⁹ Menurut Tunku Abdul Rahman juga, jika perbincangan mengenainya tidak dimulakan, harapan untuk melaksanakan Gagasan Malaysia mungkin tidak akan tercapai untuk selama-lamanya.⁵⁰ Sehubungan dengan itu, Harold MacMillan telah mencadangkan pembentukan sebuah jawatankuasa bagi menyediakan laporan dasar untuk dibincangkan di peringkat menteri. Tunku Abdul Rahman kemudiannya membuat pengisytiharan mengenai Gagasan Malaysia di Parlimen Tanah Melayu pada 16 Oktober 1961.⁵¹ Tindakan itu tidak disenangi oleh British kerana ia dianggap mendedahkan rahsia antara kedua-dua negara. Tunku Abdul Rahman kemudiannya menjelaskan tindakan beliau itu bertujuan mendapatkan sokongan parlimen bagi mendesak British menyegerakan rundingan mengenai Gagasan Malaysia dan beliau berjanji untuk tidak lagi membincangkan isu tersebut secara terbuka. Lanjutan dari tekanan Tunku Abd Rahman, British akhirnya bersetuju mengadakan rundingan yang diadakan di London antara 19-21 November 1961. Hasil rundingan antara Tunku Abdul Rahman dan Harold MacMillan itu, mereka bersetuju membentuk Suruhanjaya Penyiasat bagi mendapatkan reaksi penduduk Borneo mengenai Gagasan Malaysia. Suruhanjaya itu dikenali sebagai Suruhanjaya Cobbold yang dijadualkan memulakan tugasnya mulai awal tahun 1962.

KESIMPULAN

Ucapan Tunku di Singapura pada 27 Mei 1961 itu walaupun kelihatan ringkas namun ia sebenarnya mendatangkan kesan yang amat penting khususnya di kalangan negeri-negeri terbabit. Usaha-usaha untuk merealisasikan matlamat tersebut telah berjalan dengan pantas dengan tahun 1963 dijadikan sasaran untuk mencapainya. Pada akhir Julai 1961, Lee Kuan Yew telah dijemput oleh Tunku Abdul Rahman untuk berbincang mengenai penyatuan antara Tanah Melayu dan Singapura. Keadaan ini memperlihatkan bahawa isu percantuman telah menjadi isu politik yang penting untuk dibincangkan. Beberapa hari kemudian, satu perbincangan tidak rasmi berhubung Gagasan Malaysia telah diadakan dengan perwakilan dari Sarawak dan Sabah yang berada di Singapura sempena mesyuarat Persatuan Ahli Parlimen Komanwel(CPA). Antara perbincangan yang dibuat ialah untuk mengadakan mesyuarat Jawatankuasa Perundingan Penubuhan Malaysia (MSCC) di Jesselton⁵² pada bulan Ogos.⁵³

Sebagai rumusannya, dapatlah disimpulkan bahawa penubuhan Malaysia telah melalui proses-proses yang kelihatan tersusun baik dari segi perancangan mahupun pelaksanaannya. Secara keseluruhannya, aspek utama yang ingin ditonjolkan dalam artikel ini bukanlah menjurus kepada proses pembentukan Malaysia tetapi lebih kepada faktor-faktor ia dibentuk. Dalam hal ini, peranan British sebagai teraju utama penubuhan Malaysia adalah terserlah. Peranan dan penglibatan tersebut dapat dilihat sebelum pengisytiharan yang dibuat oleh Tunku Abdul Rahman di Singapura pada 27 Mei 1961 lagi malah hasrat mengenainya telah disuarakan sebelum Tanah Melayu mencapai kemerdekaan lagi. Pengumuman Tunku Abdul Rahman yang dianggap mengejutkan banyak pihak itu juga seolah-olah selepas mendapat restu British kerana penerimaan Tunku Abdul Rahman terhadap Singapura dipengaruhi oleh persetujuan British untuk melepaskan tanah jajahan mereka di Borneo.

NOTA AKHIR

¹Istilah *mengejutkan* ini hanya tertumpu di kalangan pemerhati politik serta masyarakat tempatan dan antarabangsa ekoran penerimaan Tunku Abdul Rahman terhadap Singapura yang sebelum ini ditolak oleh beliau dengan tegas ekoran masalah kedudukan kaum. Namun begitu ia tidaklah mengejutkan pihak British kerana wujudnya peranan mereka dalam hal ini dan aspek ini akan menjadi tema kajian ini.

²PREMII/3418 XC22452, *Grand Design*.

³Kunaseelan Muniandy, *Hubungan Malaysia-Indonesia 1957-1970*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1996, hlm. 151.

⁴ibid.

⁵Idea menyatukan rumpun Melayu ini ditimbulkan sejak abad ke-19 lagi oleh Jose Rizal dari Filipina. Ia kemudiannya menjadi penyuntik semangat gerakan nasionalisme Tanah Melayu sejak tahun 1930 an dengan dokongan pertubuhan-pertubuhan seperti Kesatuan Melayu Muda (KMM), PKMM, Angkatan Pemuda Insaf (API) dan Pusat Tenaga Rakyat (PUTERA). Rujuk, Ramlah Adam, *Burhanuddin Al-Helmy : satu kemelut politik*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1996, hlm. 177-178.

⁶Dewan Rakyat Tanah Melayu, Malaysia, *Penyata rasmi Dewan Rakyat III (16)*, 16 Oktober 1961, hlm. 1638. Bagi beliau Melayu Raya dan Malaysia mempunyai persamaan kerana :

“...konsep yang telah dijalankan oleh pejuang-pejuang bangsa Melayu kita dari berzaman-zaman lagi hingga sa-sudah Perang Dunia yang kedua ini adalah berma'ana Melayu Raya itu ialah Semenanjung Tanah Melayu dan Gugusan Pulau-pulau Melayu yang terkenal dengan nama Malay Archipelago.”

Sementara itu, menurut Che Khadijah Mohd Sidek pula :

“...kalau kita tinjau kepada riwayat sejarah dari segi geography atau segi ilmu bumi, maka yang dikatakan Melayu Raya itu ialah Gugusan Pulau-pulau Melayu yang terdiri dari pulau-pulau yang bumiputeranya bangsa Melayu termasuk dalam gulongan ini negara Indonesia, negara Philippine dan lain-lain pulau.”

⁷Ibid, hlm. 1639 - 1642. Di samping itu, penentangan PAS menurut Zulkifli Mohamad juga turut diasaskan oleh kebimbangan beliau terhadap muslihat pemimpin PAP khususnya Lee Kuan Yew. Menurut beliau :

“...Tuan Lee Kuan Yew itu adalah politician, seorang ahli politik yang mempunyai kepentingan politiknya sendiri, yang bila ia hendak mencantumkan dirinya dengan Tanah Melayu yang difikirkannya ialah kepentingan penduduk-penduduk Singapura itu. Itu tujuan dialah.”

⁸Pandangan lanjut Parti Buruh mengenai soal ini boleh dirujuk dalam Dewan Rakyat Tanah Melayu, Malaysia, *Penyata rasmi Dewan Rakyat, III (16), III (17) dan III (18)* bertarikh 16-18 Oktober 1961.

⁹Dewan Rakyat Tanah Melayu, Malaysia (continuation), *Penyata rasmi Dewan Rakyat III (18)*, 18 Oktober 1961, hlm. 1832.

¹⁰Melayu Raya yang diperjuangkan oleh Parti Rakyat mempunyai persamaan dengan kehendak PAS kerana pemimpin kedua-dua parti itu mempunyai hubungan yang rapat.

¹¹J.A.C Mackie, *Konfrontasi : The Indonesia-Malaysia dispute 1963-1966*, Oxford University Press, Kuala Lumpur, 1974, hlm. 49.

¹²G.P Means, Malaysia : a new federation in Southeast Asia, *Pacific affairs*, Jilid 36 No. 2, 1963, hlm. 144.

¹³Kunaseelan Muniandy, *Hubungan Malaysia-Indonesia 1957-1970*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1996, hlm. 133

¹⁴Sabihah Osman, Muhamad Hadi Abdullah dan Sabullah Haji Hakip, *Sejarah Brunei menjelang kemerdekaan*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1995, hlm. 140.

¹⁵ibid. hlm. 146-147. Sejak awal 1930-an telah wujud usaha British untuk menyatukan wilayah Boneo. Brunei bagaimanapun tidak berminat kerana ia dianggap akan menenggelamkan rakyat Brunei dari aspek politik, sosial dan ekonomi ekoran ketiadaan tenaga mahir dikalangan rakyat negeri itu, di samping itu, kedudukan Brunei dari segi politik juga akan tergugat kerana mereka adalah negeri naungan berbanding kedudukan Sabah dan Sarawak sebagai tanah jajahan.

¹⁶ibid. hlm. 151. Kajian Sabihah Osman, Muhamad Hadi Abdullah dan Sabullah Haji Hakip menunjukkan keadaan yang berlaku adalah sebaliknya kerana pengerusi jawatankuasa siasatan itu sendiri mengakui bahawa majoriti rakyat Brunei sebenarnya menolak kemasukan negeri itu ke dalam Malaysia.

¹⁷*Utusan Melayu*, 8 Febuari 1963.

¹⁸Tunku Abdul Rahman Putra, *Looking back*, 1977, hlm. 83.

¹⁹Gordon P. Means, Malaysia : a new federation..., hlm. 150.

²⁰Sabihah Osman, Muhamad Hadi Abdullah dan Sabullah Haji Hakip, *Sejarah Brunei menjelang...*, hlm. 187.

²¹*Berita Harian*, 22 November 1962.

²²Kunaseelan Muniandy, *Hubungan Malaysia-Indonesia...*, hlm. 148.

²³CO 1030/608, *Surat Pesuruhjaya British di Kuala Lumpur kepada Pesuruhjaya British di Singapura*, 31 Disember 1958.

²⁴ibid.

²⁵Mohamed Noordin Sopiee, *From Malayan Union to Singapore separation : political unification in the Malaysia region 1945-1963*, Penerbit Universiti Malaya, Kuala Lumpur, 1976, hlm. 136.

²⁶PREMII/3418 XC22452, *Singapore, The Malayan Federation and the Borneo Territories (C.P.C (61) 9)*.

²⁷ibid.

²⁸PREMII/3418 XC22452, *Note of my talk (Lord Selkirk) with Tunku Abdul Rahman*, 10 June 1960.)

²⁹ibid

³⁰PREMII/3418 XC22452, *Grand Design*.

³¹ibid.

³²CO1030/608 XC22452, *Surat H. Nield kepada Mr. Melville*, 2 Januari 1959.

³³PREMII/3418 XC22452, *Surat Duncan Sandy kepada Tunku Abdul Rahman*, 5 Jun 1961.

³⁴PREMII/3418 XC22452, *Memorandum Tunku Abdul Rahman kepada Harold MacMillan, Integration of British North Borneo and Singapore with the Federation of Malaya*, 26 Jun 1961.

³⁵ibid.

³⁶PREMII/3418 XC22452, *Surat Harold MacMillan kepada Tunku Abdul Rahman*, 3 Ogos 1961.

³⁷ibid.

³⁸PREMII/3418/XC22452, *Surat Tunku Abdul Rahman kepada Harold MacMillan*, 11 Ogos 1961.

³⁹ibid.

⁴⁰PREMII/3418 XC22452, *Surat Lord Selkirk kepada Harold MacMillan*, 27 Jun 1961.

⁴¹ibid.

⁴²ibid.

⁴³ibid.

⁴⁴ibid.

⁴⁵ibid.

⁴⁶ibid.

⁴⁷ibid.

⁴⁸ibid.

⁴⁹PREMII/3418 XC22452, *Surat Tunku Abdul Rahman kepada Harold MacMillan*, 6 September 1961.

⁵⁰ibid.

⁵¹Dewan Rakyat Tanah Melayu, Malaysia, *Penyata rasmi Dewan Rakyat III (16)*, 16 Oktober 1961.

⁵²Jesselton adalah nama lama bagi Kota Kinabalu iaitu ibu negeri Sabah

⁵³J.A.C Mackie, *Konfrontasi :The Indonesia-Malaysia dispute 1963-1966*, Oxford University Press, Kuala Lumpur, 1974, hlm. 42.